

što filozofsko-metafizički tekst ne definiše horizont »svake racionalnosti«. Što se može proveriti na naučnim pojmovima materije, proizvodnje, a obavezno uključuje status jednog izvan-teksta.

U tom smislu čini nam se nedovoljnim situiranje protivrečnosti koja je unutrašnja svar hegelijanizma, samo na nivo odnosa između pisma i metode (v. *Hors Livre*) i promišljanje jedinstva dijalektike u njegovoj jedino idealizirajućoj i »ontološko-religioznoj« potki. Što zatvara hegelovsku filozofiju nad samom sobom (odvajajući je od njenog odnosa sa naukama i istorijom klasne borbe) ili joj nudi samo intra-tekstualni izlaz, pa bilo to i u mnogobrojnim reinvestiranjima koje ona može izazvati, uključujući tu i marksizam.

Ako citava filozofija funkcioniše u ogledalnom obliku bezbednog sistema (zatvaranje nad sopstvenim govorom), kao što nas je Derida naučio da se »čitamo«, kroz belu mitologiju, mrežu metafora, konceptualnu hijerarhiju, prelaz izvan granice može da se obavi samo pod jednim uslovom, a to je razjašnjenje uslova sukoba u filozofiji. To jest, zašto se to agonističko polje (dejstvo 5), ta mreža sopstvenosti i bliskosti (dejstvo 4) može ispuniti u hegelovskoj filozofiji, na primer?

Na kraju ovako predenog puta, evo jedne teorijske naznake.

Kad Derida obnavlja tu mrežu vrednosti bliskog i sopstvenog u filozofskom govoru, zar nam tada ne dozvoljava (bilo to indirektno) da izademo iz filozofije? Uopštavanje u teoriji pojmove sopstvenosti/prihvajanja/otudjenja postaje čitljivo: to je pravnopolička instanca. Od filozofskog subjekta do »pravnog subjekta«, do oblika subjekta, u smislu kad Marks govori o obliku vrednosti ili obliku robe, odvija se čitava jedna stvarna, uporedna istorija koja se ne može svesti na tekst.

To će reći da iluzija filozofije o sebi, »idealizacija« koju je Brecht kritikovao, prikriva da je svaka sukobljenost u poslednjoj instanci politička.

1. Povodom tog »adamovskog« jezika, od Boga date prve ljudske reči, Derida piše: »treba da podemo u potragu za onim govorom koga je koristio, verujemo čovek bez majke, čovek koga ni jedno mleko ne podoji«. *De l'éloquence*, kompletne dela, Pleiade, str. 559. Pojedine termine smo mi podvukli.

2. Kant — *Anthropologie* — Vrin, str. 148. Dela Dantea i Kanta imaju ključni položaj prelaznih dela između dva istorijska perioda, dve kulture. Videti ocenu Engelsa iz 1893: kolosalna figura Dantea »koji je bio u isto vreme poslednji pesnik Srednjeg veka i prvi pesnik novog doba«.

Za Kanta: analiza koju je dao B. Edelman: *Prelaz u Kantovom »Učenju o pravu«*, gde je prelaz zatvoreni unutar samih teorijskih pojmove i njihove dvostrukosti. (*Misao*, br. 167).

Položaj, istina malo preokrenut, kad je reč o statusu žene. »Čoveku bez majke« može se u pozitivu suprotstaviti materinska i transgresivna funkcija Beatrice, onako kako je to učinio Filip Solers: »Žena je ona precica majke, maternog jezika (punoletnika pod starateljstvom), ka viziji (obratno od Edipa), ka vatri kakvi jesmo.« Ničeg sličnog u filozofiji. Zašto?

3. Imiti uho filozofije, Razgovor sa Lisetom Finas. *La Quinzaine littéraire* od 16. do 30. novembra 1972.

4. *Positions*, Edition de Minuit, str. 68-70.

5. Sve te kategorije su razjašnjene u delu *Positions*. Napomenimo da one u samim terminima navode na svoj marksistički »ekvivalent«.

6. *Positions*, str. 14 i *Marges*, str. 9.

7. V. Lui Altiser, *Odgovor Ž. Levisu*, Maspero, str. 12-14: »filozofija je u poslednjoj instanci klasna borba u teoriji«.

8. Prema jednom izazu iz *La Dissémination*. Taj stav bi se mogao uporediti sa stavovima iz *La Double Séance* i *La Dissemination*. Bilo bi uputno, još šire, preispitati kritičke funkcije »stavova« sa dve kolone: Lenjinov stav u *Filozofskim sveksama*, Brehtov politički stav u njegovim *Esejima o fašizmu*. *Radovi o politici i društву*, L'Arche, str. 149.

9. O dva tipa hijerarhija: *Marges*, str. XI i XV.

10. B. Brecht, *Radovi o politici i društву*, 135.

11. *Positions*, 119 i d.

12. Kritika strukturalizma je stalna tema Žaka Deride od 1963: *Force et Signification*. Posebno eksplicitna u tom smislu u tekstu »La structure, le signe et

king kong sreće volis stivensa majkl ondatje

KING KONG SREĆE VOLIS STIVENSA

Uzmimo dve fotografije

Volis Stivens i King Kong

(Ima li značaja to što ja jedem bananu dok ovo pišem?)

Stivens je dostojanstven, blag, bela i čista
kravata na pruge. Poslovan čovek, ako ne računamo
crne, debeljuškaste ruke, ogoljeni mozak
misao u njemu.

Kong posrće
izgubljen u najgorškim ulicama još jednom
mravinjak uz nemirenih automobila po nožnim prstima.

Misli li na šta usredsredene.
Prsti plastični, električni pod kožom.

Odaziva se na poziv Metro Goldvin Mejera.

U međuvremenu V.S. u odelu
razmišlja o haosu, razmišlja o ograničenostima.

U glavi — zamaci oštrog bola
isterivanje duhova,
grmljavina sputane krvi.

Ruke mu ištiču iz kaputa i
postavljaju se u senku ubice.

le jeu dans le discours des sciences humaines«, oktobra 1966: u punoj teorijsko-strukturalnoj konjunkturi.

13. *Anthropologie du point de vue pragmatique*, str. 17 (Vrin) i *Métaphysique des moeurs. Doctrine du droit*, Vrin, str. 169. Dodajmo da je kod Kanta pisana reč promišljena na osnovu govoru, pa čak i glasa: »pisac govor na javni način«.

14. *Imati uho filozofije*. Razgovor sa Liset Finas. *La Quinzaine littéraire*, od 16. do 30. novembra 1972.

15. *Marges*, str. 137.

16. Kant, *Méthaphysique des moeurs*. Bračno pravo, 156-157 (termine smo mi podvukli).

17. Lako se možemo u to uveriti kroz funkcije metafore i potke žene-matre u Platonovom *Timeju*. V. po toj tački: *Platona farmacija u Dissémination* i J. Goux: *Numismatiques* (str. 66-67). Frojd, Marks, ekonomija i simbolika (Seuil). Radi provere: Hegelov tekstovi u *Principima filozofije prava*, str. 161 i slijedeće: »Moralna supstanca kao pojam deli se po sebi da bi iz te razlike oživelje kao konkretno jedinstvo«. Ta podela porodiće unutar pojma je takva da je jedno, muškarac, »duhovnost«, moć čija je delatnost usmerena ka vanjskom (država, nauke), dok je drugo (žena) »duhovnost koja se održava u jedinstvu« kao »pasivno i subjektivno«. Spekulativna drama gde monogamija, vlasništvo nalaze svoju legitimnost. Po tim pitanjima upućujemo na knjigu Bernara Edelmana: *Le droit sains par la photographie*, Maspero: hegelovski filozofski oblik počinje da konkretno funkcioniše polazeci od teorije oblike kao pravnog subjekta.

18. *Marges*, 11.

19. *Positions*, 55.

20. *Idem*, 35.

21. L. Altiser, *Odgovor Džonu Levisu*, Maspero, str. 56-60. Govoriti o »filozofskoj revoluciji« znači podrazumevati mogućnost »kontrarevolucije... i pokazati posebne veze između filozofskog preobražaja i političkog preobražaja.

22. *L'écriture et la différence*, Od sužene do uopštene ekonomije.

23. *Idem*, v. La parole soufflée.

24. Produktivan, u smislu da filozofski rad integriše neki fikcijski trenutak. Odnos prema Hegelu se ne svodi samo na pojам, nego se zameće oko mreže metafora.

25. Izraz koji je upotrebio Altiser u predavanju o Rusou.

26. Engels, *Anti-Dühring*, Editions Sociales. Iстичанje je naše.

27. Posebno se pozavamo na razmernu pisanja između Žan-Luja Udbina (Hudebine) i Žaka Deride na kraju *Positions* (str. 126 i slijedeće).

Lenjinistički pojam »zaузimanje stava« pretpostavlja da filozofija izražava klasnu borbu na teoretskom planu što je sastavni deo razumevanja odnosa između ideologija i nauka.

28. Svi citati uzeti su iz raznih Deridinih tekstova.

29. Breht, *Radovi o politici i društву*, L'Arche, »O idealizmu«, 111-112.

30. L'—*Écriture et la différence*, 421. Deridin naznake u vezi sa »razgradnjom« intelektualne podele rada traže od marksističkih promišljana da prodube rad sa odnosima infrastrukture/superstrukture. One će morati da podu od Gramševog dopriroса teorija o intelektualcima, o hegemoniji... i kroz ponovno isčitanje statusa s.perspekturā unutar *Kapitala*. Cini se da je taj teorijski rad sada u toku.

31. Ova dvostruka orijentacija bi, sama za sebe, zaslужivala dugo razvijanje u vezi sa pretpostavkama jedne, *materijalističke teorije teksta*. Recimo da jedna takva nauka o diskursima i o tekstu ne može da se konstituiše izvan istorijskog materijalizma, izvan centralne uloge jedne teorije ideologija koja se tiče njihove institucionalne stvarnosti, s tim što razni ideoleski aparati samo organizuju hegemoniju jedne klase. Po tim problemima upućujemo na rasprave sa Kolokvijem u Kliniku: *Knjževnost i ideologije* (Edition de la Nouvelle Critique), na radeve Julie Kristeve: *Semeiotike: istraživanja za semanalizu* (Seuil) i na skorašnju knjigu Režin Roben (Régine Robin) *Lingvistika i istorija* (A. Colin), koja načinje problem frontalno.

32. Lenjin *Filozofske sveske*. Celokupna dela, tom 38. (Moskovsko izdanje), 343. *Minimalna dijalektička situacija*, u smislu kada se strukture materijalističke dijalektike ne iscrpljuju u preokretanju hegelijanskih figura. »Dijalektika se može ukratko definisati kao teorija o jedinstvu suprotnosti. Kroz to će se despoti do jezgra dijalektike, ali to zahteva objašnjanja i razrade« (idem, 211). Objašnjenja i razrade: isto se tako može reći da lenjinističko pitanje o nejednakom razvoju, tipologija protivrečnosti (antagonističke i neantagonističke), analiza koja je unutrašnja stvar neke protivrečnosti zbog nejednakog odnosa njenih ašpekata, pretpostavljuju jedan a ili post hegeličanizam, neodvojivo vezan za razvoj marksističke nauke i za novi status političke prakse koja je prati. Dijalektička metoda »je neupotrebljiva u svom hegelijanskom obliku« (Engels).

Sa francuskog: Ljiljana Cvijetić-Karadžić

MAJKL ONDATJE (Michael Ondatje) se rodio u Cejlunu 1943. Školovao se u Engleskoj a došao u Kanadu početkom šezdesetih. Danas jedan od najistaknutijih kandidatskih književnika. Objavio više knjiga poezije kao i romane »Sabrana dela Biliha Kida«, »Kroz klanicu« i autobiografsku prozu »Porodična crta«. Dva puta je dobio najvišu kanadsku književnu nagradu — »Governor General's Award«. Bavi se i filmom i fotografijom.

PROMETEJ SA KRILIMA

Položili su ga ukoso i vešto na stenu,
ne bi li ga hramajuće sunce oslepe do podneva,
rascepilo usnice i očne kapke, izbelelo kosu
i zgrušalo krv na izgrijenim usnama i bedrima.

Ptica će doći, ključaće po smeđuranom telu,
tući po rebrima i ljuštiti stvrđenu kožu
sve do mraka, gustog i crnog,
kada će ptica blijući odleteti.

Raspukli zglobovi oslobođeni se grča
pa tu, obešen, on poče da posmatra more kako do pola preplavljuje
kožu, ujedajući kao peroksid, otupljuje čula
i beše ponovo u stanju da se nasmeje.

Zevs

sedeći uz plodove grožda i bogove
ispunjenu košticu
i začuđeno stade da posmatra tog čoveka
koji je izbeljenog oka i grozničavom požudom
zavodio hor sirenu u noći.

S engleskog: Velimir Kostov